

SOSYAL BİLGİLER 6

1.ÜNİTE

BİREY VE TOPLUM

TEK FASİKÜL

Zeki DOĞAN

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

sosyalciniz.wordpress.com

sosyalciniz.wordpress.com

SosyalBilgilerOgretmenlerii

DEĞİŞEN ROLLERİM

Birey olarak dünyaya geldiğimiz andan itibaren içinde bulunduğumuz grup ve kurumlarda çeşitli sosyal roller üstleniriz. Rollerimizin bir kısmı **doğuştan sahip olduğumuz rollerdir**. Bu rollerin bazıları evlat ya da kardeş olmak gibi biyolojik özelliklerimizden kaynaklanan, herhangi bir ilgi ve yeteneği gerektirmeyen rollerdir. Bunları seçme imkânımız yoktur.

Bazı rollerimize **sonradan sahip oluruz**. Bunlar kendi isteğimizle katıldığımız grupların bize yüklediği rollerdir. Sınıf başkanı olmak, takım kaptanı olmak gibi.

Rol: Bir grup etkinliğinde yer alan bireylerin üstlendikleri görevlere **rol** denir. Bir başka deyişle; üyesi olduğumuz grupta üstlenmemiz gereken görevlerdir.

Bu da gösteriyor ki;

- Bir insan aynı anda birden fazla role sahip olabilir.
- İnsanlar içinde bulundukları gruplara göre farklı roller üstlenirler.
- Rolümüz, içinde bulunduğumuz gruba veya kuruma göre değişebilir.

➤ Görevlerimiz ya da toplumun bizden beklediği davranışlar olarak ifade edebileceğimiz roller çok çeşitli olabilir.

Örneğin Mehmet Bey, okulda **öğretmen** rolünde iken, pazarda **müşteri** rolündedir. Evine geldiğinde ise karısına karşı **eş**, çocuklarına karşı **baba** rolündedir. Evlerine misafir gelirse bir de **ev sahibi** rolünü üstlenir.

➤ Biz de toplumun küçük bir modeli olan ailemizin içinde aynı anda birden fazla rol sahibi olabiliriz. Evlat iken **torun, kardeş, abla** veya **ağabey** olmak gibi... Ailemiz hayatımız boyunca yer alacağımız gruplar içinde en önemlisidir. Bu yüzden aile içi roller sevgi, saygı, dayanışma ve yardımseverlik duygularıyla yerine getirilmelidir.

Bir çocuk evde; evlat, abi, kardeş ve çocuk rolünde olabilir. Okulda öğrenci, sınıf başkanı, kulüp başkanı, tiyatro kulübünde oyuncu rolünde olabilir.

➤ Aile, bireyin içinde yer aldığı ilk sosyal kurumdur. Bunu daha sonra akraba, arkadaş çevresi ve okul takip eder. Yaşımıza göre zaman içerisinde bu gruplarda farklı roller üstleniriz.

Grup: En az iki ve daha fazla kişiden oluşan, ortak bir amaçları olan, aralarında dayanışma ve işbirliği bulunan topluluğa grup denir.

Örnek: 6-A Sınıfı, Tiyatro Ekibi, İzci Kulübü, Halk Oyunları Ekibi birer gruptur.

Grupların özellikleri

- Grupları oluşturan insanlar birbirlerini tanır.
- Aralarında işbirliği ve dayanışma vardır.
- Belli bir amaç için bir araya gelmişlerdir.
- Birliktelikleri uzun sürelidir.

Kurum: Toplumsal bir hizmeti ya da ihtiyacı karşılamak için belli kurallara göre oluşturulan kuruluşlardır. Okul, hastane, eczane vb.

Rollerimiz bize birtakım haklar ve sorumluluklar yükler. Haklarımız hukukun çizdiği sınırlar çerçevesinde sahip olduğumuz kazanımlar ya da yapabileceklerimizle ilgilidir. Sorumluluklarımız ise üstlendiğimiz rollerimizin gereklerini yerine getirmeye ilgilidir. Örneğin okulda eğitim öğretim hizmetlerinden faydalanmak hakkımız, ders çalışmak sorumluluğumuzdur.

Hak: Bir işi yapabilme yetkisidir.

Birey olarak içinde bulunduğumuz toplum düzeni bize bazı haklar sağlar. Tıpkı içinde bulunduğumuz grup ve kurumların bize çeşitli haklar sağlaması gibi.

Görev: Bir grup içinde yer alan bireylerin rollerinin gereğini yerine getirme zorunluluğudur.

- Bir babanın görevi evin geçimini sağlamak,
- Bir annenin görevi evin işlerini yapmak,
- Bir öğrencinin görevi de derslerine çalışmaktır.

Sorumluluk: Bir kişinin kendi yetki alanına giren bir işin sonuçlarını üstlenmesidir.

- Herkesin içinde bulunduğu gruba ve kuruma göre çeşitli sorumlulukları vardır.
- Bir öğrencinin kendisine, ailesine, okuluna ve topluma karşı sorumlulukları vardır.
- ✓ Bir öğretmenin derse hazırlıklı gelmesi,
- ✓ Bir öğrencinin ödevlerini yapması,
- ✓ Bir hizmetlinin okulu temiz tutması birer sorumluluk örneğidir.

➤ İçinde bulunduğumuz gruplara ve kurumlara karşı sorumluluklarımızı yerine getirdiğimizde mutlu, sevilen ve saygı duyulan bir birey oluruz. Toplumsal düzene katkı sağlarız.

Yaşımız ilerledikçe bazı rollerimiz değişmeye de sorumluluklarımız değişir. Aile içinde her zaman anne babamızın evladınızdır. Bu rolümüz hayat boyu devam eder ancak rolümüzün sorumlulukları yaşımız ilerledikçe değişir.

➤ Eğitim öğretim hayatımızı tamamladıktan sonra meslek grupları içinde yer alan bir birey oluruz. İçinde yer aldığımız meslek grubunun gerektirdiği

davranışlara ve kurallara uygun hareket etmeye **mesleki rol** denir.

Kişilerin toplumda bulundukları bu yer veya mevkiye **toplumsal statü**, bu statüye bağlı olarak elde ettikleri hak ve görevlere de **toplumsal rol** denir. Sosyal rol bize kişinin ne yaptığını anlatır. Örneğin bir kişi hem annelik hem öğretmenlik hem de bir vakıf başkanlığı statüsüne sahip olabilir. Her birine bağlı olarak da elde etmiş olduğu haklar ve sorumlu olduğu görevler bulunmaktadır.

Mesleki rollere ilişkin beklentiler yazılıdır, sosyal rollere ilişkin beklentiler ise yazılı değildir. Örneğin polislerin kanun ve yönetmelikler çerçevesinde belirlenmiş görev ve sorumluluklarının yanında toplumun da onlardan beklentileri vardır. Toplum polislerin dürüst, fedakâr ve tarafsız olmalarını bekler. Polislik mesleğinin saygın mesleklerden olmasının nedenlerinden biri de budur.

KÜLTÜRÜMÜZLE YAŞIYOR VE GELİŞİYORUZ

Kültür: Bir toplumun tarih boyunca ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin hepsine kültür denir.

Kültürü oluşturan manevi unsurlar

Tarih, dil, din ve inançlar, ahlak kuralları, örf ve adetler, komşu kültürler, yasalar ve hukuk kurallarıdır.

Kültürü oluşturan maddi unsurlar

Coğrafi konum, simgeler, doğal ortam özellikleri, iklim özellikleri, su özellikleri, arazi yapısı, toprak özellikleridir.

Kültürün Özellikleri:

1. Millidir.
2. Tarihidir.
3. Özgündür.
4. Ahenkli bir bütündür.
5. Canlı ve tabii bir varlıktır.
6. Özü değiştirilemez.
7. Milletin ortak malıdır.

- **Kültür** kuşaktan kuşağa aktarılan bir sosyal mirastır. Varlığını ve canlılığını ancak bu yolla sürdürebilir. Aktarma vasıtaları ise eğitim-öğretim, gelenekler, din, dil, sanat, edebiyat, folklor gibi, çeşitli kültür taşıyıcı öge ve eserlerdir.
- **Kültür toplumlara özgüdür**, bu nedenle her toplumun kültürü bir diğerinden farklıdır.
- **Kültür süreklidir** ancak zamanla değişikliklere uğrayabilir.
- Ülkeden ülkeye kültürel farklılıklar olduğu gibi, yöreden yöreye bile **kültür farklılığı** olabilir.
- Bölgeden bölgeye kültürel farklılığın olmasında; coğrafi konum, alınan eğitim, yüzey şekilleri,

gelenek ve görenekler, iklim ve bitki örtüsü gibi nedenler etkilidir.

- Kültürel unsurlarımızdan biri **el sanatlarımızdır**. Örneğin **ebru** çok eski bir Türk sanatıdır. Kitap kapaklarına renk olmuş, zamanla yeni tekniklerle kendi özgünlüğünü bulmuş, yaşamın ve geleneksel kültürün bütünleyici bir parçasıdır.

Ebru sanatı, Kültür ve Turizm Bakanlığımızın girişimleriyle 2014 yılında UNESCO'nun (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) "Somut Olmayan Kültürel Miraslar" arasında yer almıştır. Ebru sanatı, kurslar ve atölye çalışmaları ile desteklenmektedir. Korunması, tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılması için yerel, ulusal ve uluslararası çalışmalar yürütülmektedir.

- Kültürel unsurlarımızdan biri de **bayramlarımızdır**.

Eski bayramlarda arife günü çocuklar aileleriyle bayramlıklarını almak için çarşıya giderlerdi. Analarımız da geç vakitlere kadar şerbetler kaynatır, gelecek misafirlere ikram edilecek yemekleri yetiştirmeye çalışırlardı. Bayram sabahı güneşin ilk ışıklarıyla ayağa kalkılır, bayramlıklar giyilir, bayram namazına gidilirdi. Camiden çıkınca herkes birbiriyle bayramlaşırdı. Sadece bayramlarda değil cenaze merasimlerinde de birlikte hareket edilir, herkesin yardımına koşulurdu. Cenaze evlerine yemekler yapıp götürülür, yedi gün boyunca helvalar kavrulurdu.

- Kültürel unsurlarımızdan biri de **düğünlerimizdir**.

Düğünlerde ekmecek yapılır, düğün evinin her ihtiyacı kalaycı, marangoz, keçeci, yorgancı gibi mahallî ustalar tarafından giderilmeye çalışılırdı. Böylelikle insanlar arasındaki bağlar daha da güçlenirdi.

- Kültürel unsurlarımızdan biri de **bayramlarımızdır**.

Dini ve milli bayramlarımız ile mevsimlik bayramlar, milli birlik ve beraberliğimizi sağlayan önemli kültürel unsurlardandır. Ramazan ve Kurban Bayramları dini bayramlarımızdır.

- **Yöresel lezzetlerimiz, halk oyunlarımız, türkülerimiz, fıkralarımız, düğünlerimiz, kına gecelerimiz, askere uğurlamalarımız, geleneksel evlerimiz** kültürümüzü oluşturan diğer unsurlardandır.
- ✓ Kültürümüz sevinçte ve kederde bir olmamızı, iri ve diri olmamızı, milli ve manevi değerlerimizi yaşatmamızı sağlar. Bu da bizi güçlü kılar.

İnsanın kişiliğinin gelişmesinde ve toplumsal birlikteliğin oluşmasında **tarih, dil, din, örf, âdet, gelenek, görenek ve bayramlar** gibi öğeler etkilidir. Bu öğelerin bir araya gelmesi kültürü oluşturur. Kültür bir toplumun devamı için önemli bir unsurdur.

Kuşaktan kuşağa aktarılan ve bir toplumu diğer toplumlardan ayıran hayat tarzı o toplumun millî kültürüdür. **Millî kültür** aynı zamanda millî kimliği oluşturur. Kültür, millî birlik ve beraberliğe katkı sağlar. Din, dil, tarih millî kültürün unsurlarındandır.

Din, insanların duygu ve düşüncelerini etkileyerek günlük hayatlarını, yaşam tarzlarını şekillendirir. İslamiyet'in birleştirici gücü, millî kültürümüzü etkileyerek toplumsal birlikteliğimizi güçlendirmiştir. Toplumsal birlikteliğimizin güçlenmesine **Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre, Mevlâna Celâleddin-i Rumi** gibi şahsiyetlerin eserleri de katkı sağlamıştır.

- UNESCO; 2007 yılını Mevlâna Celâleddin-i Rumi'nin 800. doğum yılı nedeniyle Dünya Mevlâna Yılı, 2009 yılını Hacı Bektaş-ı Veli Yılı olarak ilan etti.

Dil, kültürün nesilden nesile aktarılmasının ve gelişmesinin en önemli aracıdır. Millet hayatındaki devamlılık dil sayesinde sağlanmış olur. Kültürün bazı unsurları varlığını ve devamlılığını dile borçludur. Toplumsal yaşamın vazgeçilmezi olan değerler, örf ve âdetler, gelenek ve görenekler dil vasıtası ile nesilden nesile aktarılır. Bu yüzden Türkçemizin korunması ve geliştirilmesi, kültürün yaşaması için önemlidir.

Tarih, toplumların başından geçen olayları, zaman ve yer göstererek anlatan; bunların sebep ve sonuçlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini ele alan bilim dalıdır. Bir kültür unsuru olarak tarih fertler için olduğu kadar milletler için de önemlidir. Tarih yeni nesillerde **millî bilincin oluşmasında, millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında** rol oynar.

Kültürel değerlerimizin toplumda birlik ve beraberliğimize katkıları

- Dilimiz köprü gibidir. Çünkü kültürel mirasın aktarılmasını sağlar.
- Geleneklerimiz toplumsal tecrübenin aktarılmasını sağlar.
- Sanat toplumsal estetik anlayışını geliştirir.
- Tarih insanın hafızası gibidir. Çünkü yaşadıklarımızı saklar.
- Örfümüz toplumda bireysel davranışlarda uyum sağlar.
- Dinimiz birleştirici güçtür. Toplumsal birlikteliğimizi güçlendirir.

ÖN YARGILARI KIRIYORUM

Günümüzde aile, komşu, arkadaşlık ve akrabalık gibi değerlere verilen önem gittikçe azalmaktadır. Bu da insanlar arasındaki etkileşimin, iletişimin özellikle de duygusal bağın azalmasına yol açmaktadır. Birbirini tanımayan, empati kuramayan, farklılıklara saygı duymayan bireylerde başkalarına karşı ön yargılar oluşmaktadır. Bu ön yargılar genellikle fiziksel farklılığı olan, farklı kültürden, dinden ve mezhepten insanlara karşı olmaktadır.

Önyargı, bir kişi ya da olaya ilişkin yeterli bir bilgi edinmeden, önceden, peşin bir karara varmış olma durumudur.

Önyargı, bir durum ya da kişinin aleyhine bazen de lehine olarak önceden oluşturulmuş bir kanaat ya da yanlılığı oluşturur. Yanlılık olumsuz ya da olumsuz olabilir, ancak önyargı genellikle bir gruba veya üyelerine karşı olumsuz ya da negatif bir tutumu ifade eder. Temelinde mantıksızca sevmek ya da sevmemek vardır.

Bir kişi ya da gruba önyargı olduğu zaman, o kişi ya da grup da önyargılı olur.

Önyargının iki temel ögesi vardır:

Bir kişi ya da gruba karşı olumsuz bir fikir sahibi olmak
İnsanları tanımadan onları bir grubun üyesi olarak değerlendirmek ve kalıp yargılara sahip olmak

Önyargının sebepleri:

Karşımızdaki kişiyi yeterince tanımamak, farklılıklara saygılı olmamak, empati kurmamak,

Önyargının çeşitleri:

Cinsiyet, ırk, din, millet ya da sosyo-ekonomik durumdan kaynaklanan önyargı

Önyargının sonuçları:

Arkadaşlık ilişkilerinde bozulma, toplumda ayrışma, toplumsal çatışma,

Önyargıların Temel Özellikleri

- İnsanları sınıflandırır. Zenci, Çinli gibi...
- Basmakalıp yargılar oluşturur. Zencilerin kirli oldukları gibi...
- İnsanlar arasında sosyal uzaklık yaratır. Komşu olmak istememe, aynı ortamda bulunmak istememe gibi...
- İnsanlarda aşağılık duygusu oluşturur.
- İnsanlar arasında düşmanlık duyguları yaratır.

Önyargılar, önyargıyla yaklaştığımız kişi ya da gruplarla aramıza, en hafifinden fiziksel ya da sosyal mesafe koymamıza yol açan ve ayrımcılıkla yakından ilişkili tutumlardır. Önyargıların davranışa dönüştüğü durumlarda ise ayrımcılık söz konusu olur.

Ayrımcılık, bir gruba veya grubun üyelerine karşı önyargılardan beslenen olumsuz tutum ve davranışların tümüyle ilgili bir süreçtir.

Kalıp yargılar, belirli bir nesneye ya da gruba ilişkin bilgi eksikliklerimizi dolduran, böylece onlar hakkında karar vermeyi kolaylaştıran, önceden oluşturulmuş birtakım izlenimler ve düşüncelerdir.

Örneğin, her sarışın turistin Alman olduğunu, bütün Japonların çalışkan olduğunu, Arapların temiz olmadığını düşünmek gibi...

Örneklerden de anlaşıldığı gibi, kalıp yargılar her zaman olumsuz olmayabilir. Olumsuz kalıp yargılar önyargıların oluşumunda etkilidirler.

- **Ön yargı** ve kalıp yargı hem bireysel hem de toplumsal bir sorundur. Bireysel olarak değerlendirdiğimizde, bireyin insanlarla iletişimini, arkadaşlık ilişkilerini ve topluma uyumunu olumsuz etkilemektedir.

Önyargılar ve Kalıp Yargıların Toplumsal Etkileri

- Önyargılar ve kalıp yargılar toplumsal açıdan olumsuz etkiler bırakırlar. Bu da toplumsal yaşamda ayrımalara neden olur. Önyargıların ve kalıp yargıların güçlü olduğu yerde insanlar birbirinden uzaklaşır. Bu durum, insanlar arasında nefret ve düşmanlık duygularının oluşmasına ve sonuçta çatışmalara yol açarak, toplumsal dayanışma ve bütünleşmeye zarar verir. Farklı inanç, mezhep ve kültürlere karşı olumsuz kalıp yargılar oluşmasına sebep olabilir.
- Ön yargının, ayrımcılığın ve çatışmanın azalmasını istiyorsak toplumsal temas artırılmalıdır. İnsanlar arasındaki iletişim ve duygusal bağ güçlendirilmelidir. Empati ve karşılıklı saygı anlayışı geliştirilmelidir. Ön yargıların azalması; toplumsal uyumun, birlik ve beraberliğin kuvvetlenmesini sağlayacaktır.
- Her insan farklı fiziksel özelliklere sahiptir. Bazı bireyler doğuştan ya da sonradan özel gereksinimli olabilirler. Doğuştan engeli ya da sonradan bir kaza sonucu engelli olabilirler. Bu insanları da olduğu gibi kabul etmeli ve onların da toplumun bir bireyi olduğunu bilerek ona göre davranmalıyız.

Empati: Bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak, olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini anlamaya çalışmasıdır.

BİRLİKTE DAHA GÜÇLÜYÜZ

İnsanlar beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık gibi ihtiyaçlarını karşılamak için kurumsal bir düzene ihtiyaç duyarlar. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma bu ihtiyaçları karşılamak üzere ortaya çıkan, toplumun ekonomik yapısını dengede tutan, birlik ve beraberliği artıran değerlerdir. Bu değerler kapsamında yapılan faaliyetler arttıkça toplumun refah düzeyi ve toplumsal huzur artar.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma maddi yardımlarla yapılabileceği gibi manevi destekle de yapılabilir. Komşumuzun iyi ve kötü gününde yanında olmak, karşılaştığımız bir kişiye selam verip gülümsemek manevi desteklere örnektir.

Kendi gücümüzü ve olanaklarımızı, başkalarının iyiliği için kullanma **yardımlaşma**, topluluğu oluşturan bireylerin bir konuda duygu, düşünce ve karşılıklı çıkar birliği içinde olmaları **dayanışma**dır.

Maddi yardımlaşma şekli olan her türlü mal ve para yardımı olduğu gibi manevi yardımlaşma da insan yaşamında önemli bir yere sahiptir. İnsanların acılarını, sevinçlerini iyi ve kötü günlerini birlikte paylaşmaları gerekir.

Kültürümüzden Örnekler

Sadaka Taşı:

Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde meydanlara, cami ve çeşme yanlarına yardımlaşma amaçlı taşlar konulurdu. Yardım etmek isteyenler bu taşın üstüne para bırakırdı. Böylece derdini kimseye anlatamayan ihtiyaç sahibi kişiler gecenin geç saatlerini bekler, kimseye görünmeden ihtiyacı kadar olan parayı alırdı. Merhametin simgesi olan bu taşlardan bazıları günümüze kadar gelmiştir

İtimat Bakkaliyesi

Konya'da Değerler Eğitimi Projesi kapsamında birçok okulda İtimat Bakkaliyesi köşesi kuruldu.

Öğrenciler, doğruluk bölümünden aldıkları ürünün ücretini kasaya koyuyor ve para üstünü de yine kendileri alıyorlar. Yardım yapmak isteyen öğrenciler ise aldıkları ürünleri cömertlik bölümüne bırakıyorlar. Böylece okula beslenme getiremeyen veya parası olmayan arkadaşlarına yardım ediyorlar.

1999 yılında ülkemizde yaşanan deprem felaketinde yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örnekleri sergilenmiştir.

Yardımlaşma ve dayanışma bir toplumu ayakta tutan en önemli insani özelliklerdendir. İnsanlar arasında yardımlaşma olduğu gibi ülkeler arasında da yardımlaşma ve dayanışma önemlidir.

Sivil Toplum Kuruluşu: İnsanların toplumdaki herhangi bir ihtiyacı karşılamak için gönüllü olarak bir araya gelerek kurdukları dernek, vakıf ve sendika gibi oluşumlara (STK) denir.

- Sivil toplum kuruluşları gönüllülük esasına dayalı olarak yaptıkları çalışmalarla toplumda dayanışmanın oluşmasına katkı sunarlar.
- Maddi zorluklar çeken öğrencilere eğitim alanında fırsat eşitliği sağlamak amacıyla **Türk Eğitim Vakfı** (TEV) kurulmuştur.
- Türk Silahlı Kuvvetlerinde yaptığı vatan hizmeti esnasında şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeden Mehmetçiklerin bakmakla yükümlü oldukları yakınları ile gazi ve engelli Mehmetçiklere destek olmak amacıyla **Mehmetçik Vakfı** faaliyet göstermektedir. Ülkemizde farklı alanlarda hizmet veren birçok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının temeli eski Türk devletlerindeki vakıf geleneğine dayanmaktadır.

Kırsal kesimlerde ortak ya da kişisel işlerin el birliğiyle ve sırayla yapılmasına dayanan geleneksel yardımlaşmaya **imece** denir.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın bireysel ve toplumsal katkıları

- ✓ İnsanlarla iletişimimizi artırır.
- ✓ Bir arada yaşamamızı sağlar.
- ✓ Sosyal bağlarımızı güçlendirir.
- ✓ Toplumsal huzuru sağlar.
- ✓ İnsanlar arasındaki sevgi, saygı ve kaynaşmayı sağlar.
- ✓ Toplumdaki ekonomik ve sosyal dengesizlikleri de önler.
- ✓ Toplumsal dayanışmayı geliştirir.

Geçmişte Toplumsal Yardımlaşma ve Vakıflar

- Darüşşifa
- Darülaceze
- İmarethane
- Vakıf Kampüsü Olan Külliye

Günümüzde Toplumsal Yardımlaşma Kurumları

- Kızılay
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
- Milli Eğitim Vakfı
- Türkiye Diyanet Vakfı
- Belediye Aşevleri
- Sivil Toplum Kuruluşları

SORUNLARIMIN ÇÖZÜMÜNÜ BİLİYORUM

Demokratik ülkelerde insan hakları, çocuk hakları ve vatandaşlık hakları uluslararası belgeler ve anayasalarla koruma altına alınmıştır.

İnsan hakları, zaman içinde sürekli gelişmekte ve yeni haklar ortaya çıkmaktadır. Çünkü insanca yaşamının koşulları zamana ve artan ihtiyaçlara göre değişmektedir.

Örneğin bundan birkaç yüzyıl önce, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkından söz edilmezdi. Ancak günümüzde çevre kirliliği, böyle bir hakkın varlığını gerekli kılmıştır. Dolayısıyla insan hakları tarihsel süreç içerisinde sürekli gelişmekte ve değişmektedir.

Temel Haklar ve Özgürlükler:

Kişinin insanca yaşayabilmesi ve kendini geliştirebilmesi için gerekli olan haklar ve özgürlüklerdir.

Bazı temel hak ve özgürlüklerimiz şunlardır:

- **Yaşama Hakkı:** En temel insan hakkıdır. Diğer hakların kullanılması bu hakkın varlığına bağlıdır.
- Kişi dokunulmazlığı hakkı
- Konut dokunulmazlığı hakkı
- Eğitim hakkı
- Sağlık hakkı
- Din ve vicdan özgürlüğü
- Düşünce ve ifade özgürlüğü

Hak: İnsanların herhangi bir işi yapma yetkisine hak denir. Hukuk düzeninin kişilere tanıdığı yetkililerdir. Yaşama hakkı, eğitim hakkı gibi.

Özgürlük: Kişinin başkasına zarar vermeden dilediği her şeyi yapabilmesine özgürlük denir. Düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü gibi.

Sorumluluk: Kişinin, kendine ve başkasına karşı yerine getirmesi gereken yükümlülükleri zamanında yerine getirmesine sorumluluk denir.

Bireyler karşılaştıkları sorunların çözümünde hak, özgürlük ve sorumlulukları göz önünde bulundurmalı ve buna göre davranmalıdır.

Tüketici Hakları: Hakkımızı arayabilmek için aldığımız ürünün garanti belgesini, fiş veya faturasını mutlaka almalıyız. Tüketici hakları, yasayla koruma altına alınmıştır. Herhangi bir ürün satın alındıktan itibaren 7 gün içinde hiç bir gerekçe gösterilmeden geri iade edilebilir.

Tüketici hakları ihlal edildiğinde,

- Belediyelere
- Tüketici Hakları Derneğine
- Tüketici Hakları Merkezine
- Tüketici Mahkemesine
- Tüketici Sorunları İl/İlçe Hakem Heyetine
- Reklam Kuruluna başvurulabilir.

Devletin hizmet aksamalarında ise;

- Belediyelere,
- Muhtarlıklara,
- Kaymakamlıklara,
- Valiliklere başvurulabilir.

- İnsan hakları içerisinde çocuk haklarına özel bir yer ayrılmıştır. Çocukların temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kullanmalarını sağlamak için "Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme" hazırlanmıştır.

Neden çocuk haklarına ihtiyaç vardır?

- ✓ Masum ve duyarlı olmaları
- ✓ Fiziksel ve duygusal olarak yetişkinlere göre daha hassas olmaları
- ✓ Korunmaya muhtaç olmaları
- ✓ Kendilerini geliştirmeye ihtiyaç duymaları
- ✓ Sömürülmeye açık olmaları

Uluslararası belgelerle güvence altına alınan hak ve özgürlüklerimiz sadece yararlanılması gereken haklar değildir. Bu belgelerde sorumluluklarımız da vurgulanır. Hak ve özgürlüklerin korunduğu ve yaşatıldığı ülkelerde, yaşam kalitesi oldukça yüksektir. Haklarının ne olduğunu bilen bilinçli bireylerden oluşan toplumlarda karşılaşılabilecek sorunlar azalır. Şahıslardan hatta devlet kurumlarından kaynaklanan sorunlar ile karşılaştığımızda neler yapmamız gerektiğini bilmeliyiz. Karşılaştığımız sorunları çözerken haklarımız ve sorumluluklarımız doğrultusunda hukuka uygun hareket etmeliyiz.

Vatandaşlık görevlerinden(sorumluluk) bazıları şunlardır:

- Seçme ve seçilme hakkı
- Kanunlara uymak
- Vergi vermek
- Askerlik yapmak

Ülkemizde çocukların haklarını kullanmasına ve sorunlarını çözmelerine yardımcı olacak birçok resmî kurum ve sivil toplum kuruluşu vardır. Bunlardan biri "**Kamu Denetçiliği Kurumu**"dur.

- Sorunlarımızın çözüme kavuşması için ilgili kurumlara dilekçe vermek demokratik hakkımızdır. Günümüzde çok kısa sürede ve zahmetsizce ulaşabileceğimiz telefon hatları sayesinde dilekçe vermeden de şikâyetlerimizi iletebiliriz. Yapmamız gereken talep, görüş, öneri, ihbar veya şikâyetimizi doğru şekilde ifade etmek ve kimlik bilgilerimizi vermek olacaktır. 18 yaşından küçükler bunu büyükleri ile birlikte yapmalıdır. Konuyla ilgili birim veya bakanlık bize en kısa sürede cevap verecek ve sorunumuza çözüm bulmaya çalışacaktır.

Dilekçe Hakkı: Bireylerin, kişisel veya kamusal konularla ilgili dilek ve şikâyetlerini yalnız veya başkaları ile birlikte yargı organı dışındaki resmi kuruluşlara sunabilme hakkıdır. Resmi kurumlara istek ve şikâyetlerimizi bu hak ile bildirebiliriz.

Normal kurumlara yazılan dilekçeler **30 gün** içinde, TBMM'ye yazılan dilekçeler **60 gün** içinde cevaplandırılmak zorundadır.

Bilgi Edinme Hakkı: Bir kişinin bir konu hakkında bilgi edinmek istemesidir. Her hangi bir kamu kuruluşundan istediğimiz konu hakkında bilgi edinme hakkına sahibiz.

- Bilgi Edinme Hakkı Kanunundan yararlanmak için yapılan başvurular **15 iş günü** içinde cevaplandırılır.

BAZI KURUMSAL TELEFON HATLARI

ALO 175: Tüketicilerin ister mesafeli alışverişlerde ister doğrudan alışverişlerde aldıkları her türlü ürün ve hizmetlere yönelik şikâyetlerini bildirebilecekleri, problem ve mağduriyetlerine çözüm arayabilecekleri bir hattır.

ALO 155: Vatandaş ile polis arasındaki irtibatı sağlamak amacıyla 7 gün 24 saat arayabileceğimiz suçun önlenmesi, eğer suç işlenmişse suçlunun bir an önce yakalanması ve vatandaşımızın devam eden mağduriyetinin giderilmesi için kullanılan sırdaş hattır.

ALO 150: Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun kapsamındaki her türlü istek, şikâyet, ihbar, görüş ve öneriyi CİMER üzerinden ilgili bakanlık veya kamu kuruluşuna iletmeyi amaçlar.

ALO 178: Radyo ve televizyon yayınları hakkında gelen şikâyetleri değerlendirmek için kurulmuştur.

ALO 184: Sağlık sistemine yönelik talep, eleştiri ve önerilerde bulunabileceğimiz, sağlık hizmetinden yararlanırken yaşadığımız sorunları iletebileceğimiz bir hattır.